

Secretariaat:
Weden 2
7815 PH EMMEN
E-mail: srpals@wxs.nl

Aan:
College van burgemeester en wethouders
Postbus 30001
7800 RA EMMEN

Emmen, 27 januari 2016

Betreft: Adviesaanvraag nota „Samen Verder in het sociaal domein 2017-2021”.

Geacht college,

Op 16 december 2016 heeft de WMO-raad het document „Samen Verder in het sociaal domein 2017-2021” ontvangen met daarbij het verzoek om hier een inhoudelijk advies over te geven. De WMO-raad stelt het op prijs dat zij tijdig is betrokken bij de voorbereiding over dit belangrijk onderwerp waar veel (kwetsbare) burgers mee te maken hebben of kunnen gaan krijgen.

In een extra overleg van onze raad op 18 januari 2016 is het genoemde document grondig besproken. Daarnaast is er overleg geweest met de andere adviesraden waaronder de Seniorenraad. Er zijn bepaalde raakvlakken met werkvelden van de andere raden over dit onderwerp zowel als ook een goede relatie. Ondanks dat biedt de WMO-raad hierbij haar reactie op de adviesaanvraag aan, gebaseerd op haar specifieke kennis en ervaring.

Ons advies betreft alleen het document „Samen Verder in het sociaal domein 2017-2021”. Eventuele aanvullingen of tussentijdse wijzigingen zoals de juridische entiteit en governance op „De Toegang” die in de loop van 2016 verder wordt uitgewerkt maken geen deel uit van dit advies evenmin als een nieuw op te richten leerwerkbedrijf.

Algemeen oordeel van de WMO raad

De keuze voor een integrale aanpak van (multi)problematiek in een huishouden is een goed uitgangspunt dat de WMO-raad ondersteunt. Echter de nota schets een beeld waarin de financiën vooral de hoofdrol spelen. Op bladzijde 5 staat als eerste genoemd „goedkoop”, pas daarna komt de effectiviteit. Ook het feit dat de inkoop als sturingsinstrument wordt gebruik wijst in de richting dat het financiële aspect dominant aanwezig is. Tot slot het feit dat het budget kaderstellend is betekent dat niet de hulpvraag centraal staat zoals zou moeten. De WMO-raad vraagt zich nadrukkelijk af of de deskundigheid nog wel een rol speelt bij de zorgvraag.

Dit alles leidt er toe dat de WMO-raad zich zorgen maakt over de kwaliteitsaspecten, die nergens genoemd wordt in het stuk. Hetzelfde geldt voor de privacy van de burgers/cliënten, ook die is nergens vermeld.

Deze conceptnota dient als basis voor besluitvorming in het sociale domein. Enkele onderwerpen worden nader uitgewerkt, maar vele andere onderwerpen blijven nog vaag. Ook zijn er aannames waarvan het de WMO-raad niet duidelijk is waarop die gebaseerd zijn zoals:

- De ambitie is om voor 2021 40% van de hulpvragen door informele zorg te laten plaatsvinden. Hoe komt men aan 40%? Is er een nul-meting? Dit betekent ook dat er veel minder professionele hulp wordt ingezet en daarmee onvoldoende deskundigheid bij het aanbieden van zorg.
- Voor zover bij de WMO-raad bekend, is er nog geen ervaring met de populatiegebonden financiering. De invoering in 2017 zou wel eens te snel kunnen zijn, want wat gebeurt er als de prognoses niet correct zijn?
Verder betekent deze vorm van financiering dat er sprake is van ontschotting, het zijn dus niet meer geormerkte gelden. Dit biedt mogelijkheden tot nieuwe vormen van zorg, maar alles bij elkaar brengt het ook het risico met zich mee dat het ten koste gaat van het individu.

Advies:

Wij adviseren de gemeente om de nota nader uit te werken waarbij kwaliteit, privacy en een duidelijke omschrijving van de aannames belangrijke onderwerpen zijn. De gemeente dient de kwaliteitseisen te stellen en te monitoren.

Werkverhoudingen en regie

De keuze voor een hoofdaannemer per gebied die de verantwoording krijgt over het gebiedsbudget zorgt er voor dat er veel macht komt te liggen bij de hoofdaannemer. Eerdere pogingen daartoe zijn afgeblazen maar lijken nu weer terug te keren. Door de macht te concentreren is er een groot risico dat er excessen ontstaan en hoe wordt dat voorkomen. Zeker als er veel ruimte voor aannemers is in de dienstverlening als daar ook de financiële ruimte mee bedoeld wordt. Mede naar aanleiding van de opmerking op bladzijde 27 waar de aanbieders een duidelijke voorkeur hebben voor een instellingsgebonden budget, maar niet duidelijk is wat de gemeente wil. Is er op die wijze nog ruimte voor private initiatieven?

Advies:

De WMO-raad adviseert dat de gemeente de regie houdt. Dus wat wil de gemeente en dan niet alleen het vaststellen van het populatiegebonden budget en daarna alles overlaten aan de hoofdaannemer. Geef duidelijk aan waarop de methode is gebaseerd, voer controle uit en waaruit bestaat de bijsturing als de populatiebesteding niet werkbaar blijkt te zijn in de praktijk.

Er is een relatie tussen de kosten van de zorg en mogelijkheid van keuzevrijheid van die zorg. Toch heeft de WMO-raad ernstige twijfels of er nog wel ruimte is voor keuzes/wensen van de burger. Door het budget leidend te laten zijn is er geen vrijheid meer in de besteding van de gelden.

In het verlengde daarvan ligt het probleem van de kleine zorgaanbieders, die afhankelijk zijn van de hoofdaannemer of hij zorg mag verlenen aan een cliënt.

Er zijn grote twijfels of het doel van „schoon en leefbaar” nog wel het centrale uitgangspunt is.

Advies:

De WMO-raad adviseert nadrukkelijk dat het toegekende budget daarbij leidend moet zijn en niet de daaraan gekoppelde uren. Op die wijze blijkt dat het gemeentelijke beleid de burger en zijn/haar hulpvraag daadwerkelijk centraal stelt.

De WMO-raad adviseert daarom om de tekst over kleine zorgaanbieder aan te passen. De zorgvraag van de burger moet centraal staan en niet de afhankelijkheidsrelatie met de hoofdaannemer.

De keuze voor toegangsteams kan er voor zorgen dat er een eenduidige werkwijze zal zijn. Er is ook een risico dat het een bureaucratisch geheel wordt en op die manier vertragend gaat werken. Een heel ander punt van zorg is dat er geen duidelijkheid is over de onafhankelijkheid van het toegangsteam. Want wie betaalt de kosten? En welke specialisten van zorgaanbieders maken deel uit van dit team?

Advies:

De WMO-raad adviseert de gemeente om de onafhankelijkheid van de toegang te garanderen door onder andere te toetsen en te monitoren. Tevens wil de WMO-raad advies kunnen geven over de contracten die worden gesloten waaruit de toegangsteams gaan bestaan.

Er is op diverse plaatsen een verwijzing naar financiële middelen en met name het gebrek daaraan. De inzet van financiële prikkels dient daarom te allen tijde te zijn gericht op de kwaliteit. Door in te zetten op preventie kan er op de langere termijn zwaardere zorg worden voorkomen. Het voortbestaan van zorgaanbieders is veelal gericht op de wat kortere termijn en dan zijn preventieve maatregelen slechts kostenposten die men liever niet wil.

Advies:

De WMO-raad adviseert de gemeente om een duidelijke omschrijving te geven hoe de financiële prikkel(s) vorm wordt/worden gegeven en daarmee ook rekening houdend met de effecten op de lange termijn.

Deskundigheid en vrijwilligheid

In de gemeente Emmen is er veel gebeurd rondom het thema van huishoudelijke hulp dan wel schoonmaak ondersteuning. Zeker is dat er in het verleden veel klachten waren en helaas merken we dat dit nog steeds zo is. Voor een deel zal dit te maken hebben met de deskundigheid van het vak. Dat er een groter beroep gedaan moet worden op de omgeving voor schoonmaak ondersteuning heeft naast positieve ook meerdere negatieve kanten.

In het kader van preventie is het goed om in een vroeg stadium te signaleren wat er achter de voordeur gebeurt. Dit vereist specifieke kennis en is niet simpel op te vangen door de mensen uit iemands directe leef-omgeving. Ook botst het met de inzet van „vrijwilligers” in het kader van de tegenprestatie. De grens tussen betaald werk, tegenprestatie en vrijwilligerswerk wordt zeer vaag en zal daardoor leiden tot verdringing op de arbeidsmarkt.

Advies:

De WMO-raad adviseert de gemeente dat het verrichten van een wederdienst een vorm van meedoen is in de maatschappij en derhalve niet gezien moet worden als werk. Het moet daarom alleen in hoge uitzondering worden toegestaan en niet als standaard aanpak iets te moeten doen voor de uitkering. Bij een eventuele inzet van uitkeringsgerechtigden moeten deze wel een opleiding krijgen en slechts op beperkte schaal werkzaamheden verrichten.

Iemand die hulp nodig heeft kan daar op diverse wijzen in voorzien. Naast een deskundige professionele hulp kan er ook een beperkt beroep gedaan worden op de directe leefomgeving. Mantelzorger is vaak geen bewuste keuze maar overkomt je. Dit neemt niet weg dat er altijd goed gekeken moet worden dat deze persoon niet overbelast raakt. Daarmee is ook duidelijk dat het een vrijwillige keuze is om mantelzorger te zijn of worden, het kan je niet verplicht worden opgelegd. Het is aan de mantelzorger zelf om aan te geven wat er wel en niet kan.

Advies:

De WMO-raad adviseert dat mantelzorg en mantelzorger zijn/worden een vrijwillig karakter heeft.

Opvolging en vervolgstappen

De WMO-raad vraagt het college om bovenstaande adviezen en aanbevelingen over te nemen in definitieve versie van de nota „Samen Verder in het sociaal domein 2017-2021”. Ook vraagt de WMO-raad om een schriftelijke onderbouwing waarom een onderdeel van dit advies wel of niet wordt overgenomen.

Met inachtneming van bovenstaande adviezen kan de WMO-raad zich vinden in de nota „Samen Verder in het sociaal domein 2017-2021”.

Met vriendelijke groeten,

S.R. Pals
Secretaris WMO-raad Emmen